

Sygn. akt II UK 83/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Kuczyński

SSA Maciej Piankowski

w sprawie z wniosku H.B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 stycznia 2012 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 29 września 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 stycznia 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie wnioskodawczynie H. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 marca 2009 r., którą organ rentowy odmówił wnioskodawczynie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na

podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Rozstrzygnięcie Sąd wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny:

Wnioskodawczyni H. B. (urodzona 8 lutego 1955 r.) ma wykształcenie średnie. Dotychczas pracowała jako kierownik filii biblioteczej, sprzedawca. W okresie od 1 maja 1994 r. do 31 grudnia 2008 r. pobierała rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

W opinii biegłych onkologa i ginekologa z 8 maja 2009 r. stwierdzono, że z onkologicznego punktu widzenia wnioskodawczyni jest zdolna do pracy po 31 grudnia 2008 r. zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. Także w opinii biegłych ortopedy i neurologa z 25 czerwca 2009 r. wskazano, że wnioskodawczyni nie jest niezdolna do pracy po 31 grudnia 2008 r., natomiast przeciwwskazana jest obecnie cięższa praca fizyczna i na wysokości. Z kolei z opinii biegłych psychiatry i psychologa z 13 października 2009 r., wynika brak długotrwałej niezdolności do pracy po 31 grudnia 2008 r.

Wobec tak ustalonego stanu sprawy Sąd Okręgowy orzekł, że odwołanie wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd, analizując zebrany w sprawie materiał dowodowy, podzielił stanowisko biegłych i uznał ich opinie za obiektywne i dostatecznie uzasadnione. Opinie te w sposób niebudzący wątpliwości wykazały brak podstaw do uznania wnioskodawczyni za niezdolną do pracy po 31 grudnia 2008 r.

Wnioskodawczyni zaskarżyła powyższy wyrok apelacją, zarzucając Sądowi brak rzetelnego badania przez biegłych lekarzy sądowych. Wnioskodawczyni podniosła, że stan jej zdrowia zarówno fizyczny, jak i psychiczny wymaga stałego leczenia, stąd też wnioski opinii biegłych są pobieżne i niezgodne ze stanem faktycznym jej zdrowia. Wnioskodawczyni odniosła się do poszczególnych twierdzeń biegłych, wskazując, iż nie uwzględniają one w sposób należyty istniejących u niej schorzeń i dolegliwości z nimi związanych.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 września 2010 r. oddalił apelację jako niezasadną.

W uzasadnieniu wskazał, że spór w niniejszej sprawie koncentrował się wokół ustalenia, czy stan zdrowia wnioskodawczynie oraz schorzenia u niej występujące czyniły ją niezdolną do pracy nadal po dniu 31 grudnia 2008 r. zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami, a jeśli tak, to w jakim stopniu i na jaki okres. Stwierdził, że wnioskodawczynie w czasie trwania postępowania międzyinstancyjnego oraz na etapie postępowania apelacyjnego przedłożyła nową dokumentację medyczną, z której wynika, iż nastąpiła wznowa choroby nowotworowej. W związku z tym przeszła ona w dniu 23 marca 2010 r. leczenie operacyjne, którego skutkiem było całkowite usunięcie lewej piersi. Nadto wnioskodawczynie została poddana chemioterapii.

Sąd Apelacyjny zdecydował o uzupełnieniu postępowania dowodowego o opinie biegłych lekarzy sądowych - onkologa i ginekologa, którzy po zbadaniu powódki zaopiniowali, że wnioskodawczynie nie może zostać uznana za chociażby częściowo niezdolną do pracy po 31 grudnia 2008 r. do marca 2010 r., natomiast od marca 2010 r. stała się całkowicie niezdolna do pracy okresowo do marca 2012 r. Całkowita niezdolność do pracy związana jest ze wznową procesu nowotworowego oraz koniecznością zastosowania leczenia operacyjnego, jak i leczenia uzupełniającego cytostatykami.

Mając na względzie tak ustalony stan sprawy, Sąd Apelacyjny w pełni zaakceptował przyjęte przez Sąd pierwszej instancji stanowisko. Wskazał, że Sąd Okręgowy trafnie wskazał, że przeprowadzone w sprawie opinie biegłych sądowych nie pozwalają na uznanie wnioskodawczynie za niezdolną do pracy w okresie po 31 grudnia 2008 r. Powstanie u wnioskodawczynie nowych schorzeń w czasie trwania procesu stanowi nową okoliczność, która uzasadnia złożenie nowego wniosku do organu rentowego. Biegły lekarz onkolog orzekł bowiem, że wnioskodawczynie od marca 2010 r. jest całkowicie niezdolna do pracy. Wnioskodawczynie skorzystała z tego prawa i złożyła taki wniosek.

Reasumując, Sąd Apelacyjny przypomniał, że dokonuje on oceny stanu faktycznego sprawy i prawidłowości zaskarżonej decyzji na dzień jej wydania i w tym zakresie oceniając niniejszą sprawę Sąd stwierdził, że zarówno zaskarżona decyzja, jak i wyrok Sądu pierwszej instancji są prawidłowe i odpowiadają prawu.

Wyrok ten został zaskarżony przez wnioskodawczynię skargą kasacyjną w całości. Zarzucono mu naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez ich niewłaściwe zastosowanie i błędną wykładnię, a także naruszenie przepisów prawa procesowego w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: art. 232 zdanie drugie k.p.c. i art. 286 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niedopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego lekarza psychiatry w sytuacji, gdy istniejąca opinia z dnia 29 czerwca 2010 r., sporządzona na etapie postępowania apelacyjnego, w sposób niebudzący wątpliwości formułuje, i to wyłącznie w związku z treścią dostarczonych przez skarżącą wyników badań dodatkowych, niezbędną ponownego wszechstronnego badania, ze szczególnym uwzględnieniem stanu psychicznego skarżącej i stopnia wpływu schorzenia nowotworowego na zdolność skarżącej do podjęcia pracy zawodowej po 31 grudnia 2008 r., art. 232 zdanie drugie k.p.c. i art. 285 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez niedopuszczenie dowodu z łącznej opinii biegłych lekarzy na okoliczność całościowej oceny stanu zdrowia skarżącej w sytuacji, gdy u skarżącej stwierdzono różnorodne schorzenia, a żadna z odrębnych i niezależnych opinii nie stwierdziła wpływu tych wszystkich schorzeń na zdolność do dotychczasowego zatrudnienia, albowiem żadna z nich nie uwzględniała wyników badań jako całości oraz w sytuacji, gdy ostatnia z przeprowadzonych opinii w postępowaniu apelacyjnym wyraźnie wskazywała na „niezbędność” powtórnego wszechstronnego badania w warunkach szpitalnych celem ustalenia niezdolności do pracy po 31 grudnia 2008 r., art. 231 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez skonstruowanie przez Sąd drugiej instancji domniemania faktycznego, że u wnioskodawczynie powstały w trakcie procesu nowe schorzenia, które stanowią nową okoliczność i że wobec tego wymagalność leczenia nie dotyczyła stanu zdrowia wnioskodawczynie na dzień wydania zaskarżonej decyzji oraz orzeczenia Sądu pierwszej instancji, gdy jednocześnie wniosek taki nie jest wynikiem logicznego ustalenia i powiązania faktów stanowiących przesłanki tego domniemania, art. 233 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na przeprowadzeniu postępowania dowodowego w sposób niewyczerpujący i dokonaniu oceny zebranego w sprawie materiału

dowodowego z pominięciem wszechstronnego jego rozważenia i wyprowadzeniu przez to wniosków nielogicznych i sprzecznych z zasadami doświadczenia życiowego, art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez: niedokonanie żadnych istotnych ustaleń, a jeśli sąd to uczynił, to tylko w odniesieniu do niektórych elementów stanu faktycznego, oraz poprzez zastosowanie metody przy motywowaniu zaskarżonego wyroku, polegającej na połączeniu rekonstrukcji faktów z ich analizą; niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku i nieprzytoczenie przepisów prawa w związku z tak poczynionymi ustaleniami faktycznymi, a także brak ustalenia w drodze wykładni ich znaczenia; brak omówienia w uzasadnieniu przyczyn, dla których innym dowodom opisanym wyżej odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, przez co zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Oczywiście chybiony jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., bowiem naruszenie tego przepisu nie mieści się we wskazanych w przepisie art. 398³ § 1 k.p.c. podstawach kasacyjnych. Zgodnie bowiem z § 3 tego przepisu podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 r., nr 4, poz. 76). Art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c. Wszakże ten właśnie przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204). Ustrojową funkcją Sądu Najwyższego jest sprawowanie nadzoru judykacyjnego, w tym zapewnianie jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa

materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975).

Co do zarzutu naruszenia art. 231 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., to w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowany jest pogląd (podzielany przez Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszą sprawę), że domniemanie faktyczne przewidziane w art. 231 k.p.c. jest środkiem pozwalającym ustalić określony element stanu faktycznego, konstruowanym z uwzględnieniem reguł z art. 233 § 1 k.p.c., a zatem należy do sfery czynności związanych z dokonywaniem ustaleń faktycznych i oceny dowodów. O ile zatem dopuszczalne jest w skardze kasacyjnej podnoszenie zarzutów dotyczących pominięcia domniemania prawnego (art. 234 k.p.c.), o tyle podnoszeniu zarzutów związanych z domniemaniem faktycznym stoi na przeszkodzie art. 398¹ § 3 k.p.c. (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2006 r., III CSK 428/06, LEX nr 485986, z dnia 24 lutego 2010 r., I CSK 129/09, LEX nr 585821, z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08, LEX nr 607254, z dnia 11 stycznia 2007 r., II CSK 400/06, LEX nr 610076, z dnia 24 lutego 2010 r., III CSK 129/10, LEX nr 585821). Dodać jedynie można, że - wbrew zarzutowi - Sąd drugiej instancji ustalenie o „powstaniu nowych schorzeń” nie skonstruował na podstawie domniemania faktycznego. Przedłożona przez ubezpieczoną dokumentacja medyczna stanowiła przyczynę przeprowadzenia przez Sąd Apelacyjny postępowania dowodowego (dopuszczenia dowodu z opinii biegłego), które miało wyjaśnić, czy stanowi ona dowód na istnienie niezdolności do pracy w chwili wydawania decyzji rentowej czy też później. W sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych dotyczącej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy oceny wymaga stan zdrowia ubezpieczonego z daty wydania decyzji, ale nie jest wyłączone wykazywanie przesłanek nabycia świadczenia w oparciu o dowody uzyskane później, jeżeli potwierdzają one istnienie nieprzerwanej niezdolności do pracy obejmującej datę wydania decyzji. Oznacza to, że czym innym są nowe okoliczności dotyczące niezdolności do pracy, a czym innym nowe dowody, które służą wykazaniu, jaki był stan zdrowia ubezpieczonego (czy był on niezdolny do pracy) w chwili wydawania decyzji rentowej. Z przedstawionego stanowiska Sądu opartego na przedmiotowej opinii wynika, że wznowa choroby nowotworowej

powoduje całkowitą niezdolność do pracy ubezpieczonej od marca 2010 r., wcześniej zaś, po 31 grudnia 2008 r., nie ma podstaw do uznania jej za niezdolną do pracy. Ta wznowa procesu nowotworowego, ustalona na podstawie opinii biegłego lekarza onkologa, stanowiła wedle Sądu Apelacyjnego „nowe schorzenie”, które czyniło ubezpieczoną całkowicie niezdolną do pracy, ale dopiero od marca 2010 r.

Również w judykaturze utrwalony jest pogląd, że obraza art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, niepublikowane i z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83). Uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie zawiera takich uchybień.

Nie ma także usprawiedliwionych podstaw zarzut naruszenia art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 286 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niedopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego lekarza psychiatry. W jego kontekście podkreślić należy, że w odniesieniu do ustaleń faktycznych wymagających specjalistycznej wiedzy, ewentualne powołanie jeszcze innych biegłych (dopuszczenie z urzędu dowodu z ich opinii), można uznać za powinność sądu w sytuacji, gdy dotychczasowa opinia budzi istotne i niedające się usunąć wątpliwości (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 7 października 1998 r., II UKN 248/98, OSNAPiUS 1999 r. nr 20, poz. 666; z dnia 2 czerwca 1998 r., II UKN 88/98, OSNAPiUS 1999 r. nr 11, poz. 373; z dnia 16 grudnia 1997 r., II UKN 406/97, OSNAPiUS 1998 r. nr 21, poz. 643; z dnia 10 grudnia 1997 r., II UKN 394/97, OSNAPiUS 1998 r. nr 20, poz. 614 oraz z dnia 18 września 1997 r., II UKN 260/97, OSNAPiUS 1998 r. nr 13, poz. 408). Nie można więc przyjmować, że sąd obowiązany jest dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym wypadku, gdy złożona opinia jest dla strony niekorzystna. Potrzeba powołania innego biegłego powinna bowiem wynikać z okoliczności sprawy. W niniejszej sprawie czynności tej

nie uzasadniała sugestia biegłego lekarza onkologa wydającego opinię w postępowaniu apelacyjnym (z dnia 29 czerwca 2010 r.), że celowe wydaje się przeprowadzenie powtórnej analizy stanu psychicznego ubezpieczonej, biorąc pod uwagę wpływ choroby nowotworowej na istniejące u niej długotrwałe zaburzenia depresyjno-lękowe, „które według biegłego onkologa mogły spowodować u powódki częściową niezdolność do pracy po dniu 31 grudnia 2008 r.”. Trafnie zauważył Sąd Apelacyjny, że stan zdrowia ubezpieczonej w tym zakresie został oceniony w sposób jednoznaczny i stanowczy w opinii z dnia 13 października 2009 r. przez lekarza psychiatrę i psychologa, a późniejsza wznowa procesu nowotworowego (po wydaniu zaskarżonej decyzji), nie mogła mieć wpływu na stan psychiczny ubezpieczonej sprzed tej wznowy.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 285 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez niedopuszczenie dowodu z łącznej opinii biegłych na okoliczność całościowej oceny stanu zdrowia ubezpieczonej. Przede wszystkim podkreślić należy, że jeśli zarzut ten miałby się odnosić do postępowania pierwszoinstancyjnego, to konieczne byłoby powołanie przepisu art. 378 § 1 k.p.c., bowiem to na jego podstawie sąd drugiej instancji przeprowadza kontrolę wyroku sądu pierwszej instancji i stwierdziwszy zarzucane w apelacji uchybienie przepisom postępowania, ewentualnie uchybienie przepisom prawa materialnego przez niedostateczne wyjaśnienie stanu faktycznego, zobowiązany jest je naprawić. Według art. 398¹ § 1 k.p.c. skarga kasacyjna przysługuje od prawomocnego wyroku wydanego przez sąd drugiej instancji. W postępowaniu kasacyjnym kontroli dokonywanej przez sąd kasacyjny podlega co do zasady przebieg postępowania apelacyjnego oraz wyrok wydany przez sąd apelacyjny. Postępowanie przed sądem pierwszej instancji może być przedmiotem rozważań i ocen Sądu Najwyższego wyjątkowo, i to tylko wtedy, gdy wnoszący skargę kasacyjną sformułował odpowiednie zarzuty naruszenia przepisów o postępowaniu apelacyjnym, nawiązujące do postępowania pierwszoinstancyjnego, a takim przepisem jest właśnie art. 378 § k.p.c. Ponieważ przepis ten nie został powołany w podstawach kasacyjnych komentowany zarzut można odnieść wyłącznie do dowodu przeprowadzonego w postępowaniu apelacyjnym. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy

rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest zatem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów.

Istotnie można twierdzić, że niezdolność do pracy oceniana powinna być przez pryzmat sumy stwierdzanych schorzeń, a więc najbardziej miarodajna jest w tym względzie łączna opinia biegłych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1994 r., II URN 12/94, OSNAPiUS 1994 nr 4, poz. 71; z dnia 5 marca 1997 r., II UKN 11/97, OSNAPiUS 1997 nr 22, poz. 444; z dnia 10 czerwca 1997 r., II UKN 156/97, OSNAPiUS 1998 nr 9, poz. 276 - notka; uzasadnienie wyroku z dnia 10 lutego 2000 r., II UKN 399/99, OSNAPiUS 2001 nr 15, poz. 497). Zaznaczyć należy jednak, że dotyczy to sytuacji, w której zachodzi potrzeba zasięgnięcia opinii kilku biegłych, która w postępowaniu apelacyjnym nie wystąpiła. Przeprowadzony w postępowaniu apelacyjnym dowód z opinii biegłych miał za zadanie wyjaśnienie, czy nowe dowody dotyczące leczenia onkologicznego, przedłożone w postępowaniu apelacyjnym, mają wpływ na uprzednio dokonaną ocenę stanu zdrowia ubezpieczonej z punktu widzenia schorzenia nowotworowego, a konkretnie, czy stwierdzana na początku 2010 r. wznowa procesu nowotworowego nie zmienia dotychczasowego stanowiska o braku niezdolności do pracy po 31 grudnia 2008 r. Ze stanowiska biegłego zawartego w tej opinii wynika, że aż do marca 2010 r. ubezpieczona była zdolna do pracy. Potwierdza więc ona ustalenie Sądu pierwszej instancji i jednocześnie wskazuje na powstanie nowej okoliczności uzasadniającej zaliczenie skarżącej do osób niezdolnych do pracy, ale po upływie roku od wydania zaskarżonej decyzji. Dla oceny tej kwestii nie było konieczne powoływanie biegłych innych specjalności, nie zachodziły więc warunki wydania opinii łącznej.

Skoro zarzuty naruszenia przepisów postępowania okazały się nieskuteczne, wiążąca jest podstawa faktyczna zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), z której wynika, że skarżąca po dniu 31 grudnia 2008 r. aż do marca 2010 r. nie była niezdolna do pracy. Stąd też zarzut naruszenia art. 57 ust. 1 w związku z art. 12

ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie ma usprawiedliwionej podstawy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.